

Lahden #OmaLahti -osallistuvan budjetoinnin 2019-2020 arviointi

17. maaliskuuta 2021

Tampereen yliopisto

Lotta-Maria Sinervo, Kaisa Kurkela, Meri Pulkkinen

LAB-ammattikorkeakoulu

Annukka Heinonen, Seesam Tsokkinen

www.empaci.eu

Sisältö

- 1) Arvioinnin toteutus
- 2) Asukasnäkökulma
 - Ideavaihe
 - Yhteiskehittämismvaihe
 - Äänestysvaihe
- 3) Organisaation toiminta
 - Johtaminen
 - Omistajuus
 - Toimintakulttuuri
 - Viestintä (sisäinen ja ulospäin suuntautuva)
 - Läpinäkyvyys
- 4) Kehittämissuosituks

1) Arvioinnin toteutus

- Arviointi toteutettiin monimenetelmällisesti kyselyiden, haastatteluiden, havainnoinnin ja dokumenttiaineiston avulla. Arviointi toteutettiin aineistolähtöisesti.
- Asukkaille toteutettiin Webropol-kysely (n=243) marraskuussa 2020
- Organisaation jäsenille toteutettiin Webropol-kysely (n=39) marraskuussa 2020
- Kaupunkiorganisaation jäsenille (viranhaltijoille ja luottamushenkilöille) toteutettiin haastattelut (n=17) ajalla marras-joulukuu 2020. Lisäksi hankekummien kanssa pidettiin keskustelutilaisuus.
- Arvioinnissa hyödynnettiin myös erilaisissa tapahtumissa ja kokouksissa tehtyä havainnointia.
- Lisäksi Lahden kaupunki antoi dokumentti- ja muuta aineistoa ideointi-, esikäsittely- ja äänestysvaiheesta käytettäväksi arvioinnissa.

Arviointikehikko

Arvioinnissa on tarkasteltu Lahden osallistuvaa budjetointia organisaation, asukkaiden ja luottamushenkilöiden näkökulmista. Aineistolähtöisen arvioinnin toteuttamiseksi laadimme arviointikehikon, jonka kautta olemme pyrkineet rakentamaan monipuolista ymmärrystä osallistuvan budjetoinnin prosessista Lahdessa. Olemme keskittyneet aineiston ja aikaisemman tutkimuksen pohjalta tunnistamiimme keskeisiin näkökulmiin.

Organisaationäkökulma	Asukasnäkökulma	Luottamushenkilönäkökulma
Johtaminen	Tavoitettavuus	Tuki
Omistajuus	Tunnettuus	
Resursointi	Vaikuttavuus	
Toimintakulttuuri		
Läpileikkaavat näkökulmat		
Läpinäkyvyys ja viestintä		
Osallistuvan budjetoinnin säännöstö		
Prosessin eteneminen		

2) Asukasnäkökulma

Ideavaihe

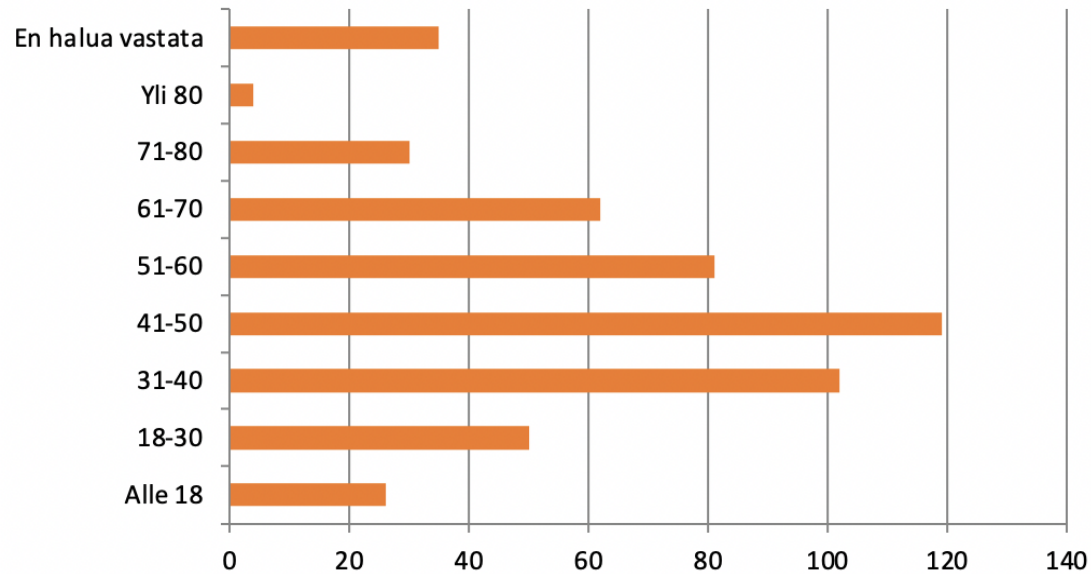
EmPaci

- Ideavaiheen arvioinnista on hyvä huomata, ettei ideoiden määrää rajattu, vaan yksittäiset henkilöt pystyivät jättämään useita ideoita sekä erillisinä kirjauksina että yhdellä kerralla. Osa ideoiden jättäjistä toimi myös eräänlaisina tukihenkilöinä, jossa roolissa he kirjasivat alustalle muiden ideoita. Taustatietojen jättäminen oli vapaaehtoista, joten seuraavat tiedot koskevat vain niitä ideoiden jättäjiä, jotka ovat jättäneet tietonsa. Ideointia varten oli tarjolla pohja suomeksi ja englanniksi. Vain kuudessa ideassa oli käytetty englanninkielistä pohjaa. Taustatiedoissa 315 henkilöä on jättänyt yhteystietonsa.
- Tietoa taustatietojaan antaneista:
 - 52,7 % oli korkeakoulutettuja (alempi tai ylempi korkeakoulutus tai tohtorin tutkinto) ja 17,2 % ammatillisen koulutuksen suorittaneita, 2 % ei ollut koulutusta tai se oli kesken (N=507)
 - Työssäkäyviä 52,9 %, 16,4 % eläkeläisiä, 3 % työttömiä, 6 % yrittäjiä, 1,8 % koti-isiä tai kotiäitejä ja 7,8 % koululaisia/opiskelijoita (N=499)
 - Naisia 65 %, miehiä 28 %, muunsukupuolisia 0,8%, en halua sanoa –vaihtoehdon valinnoita 5,9 % (N=509)
 - Ideoita saatiin kaikista ikäryhmistä; suurin yksittäinen ikäryhmä 41-50 -vuotiaat (23,4 %), työikäisiä 18-60 -vuotiaita 69,2 %, alle 18-vuotiaita 5,1 % ja 61-80 -vuotiaita 18,1 %, yli 80-vuotiaita 0,8 %, 6,9 % ei halunnut kertoa ikäänsä (N=509)
 - Merkittävä osa ideoiden jättäjistä ei halunnut kertoa taustatietona kysytyjä kotitaloutensa tuloja (38 %). Eniten ideoitaan jättivät vastaajat (19,8 % vastaajista), joiden kotitalouden bruttotulot per kk olivat 5 000 – 7499 € /kk (N=505)
 - Ideoiden jättäjät olivat muutoinkin varsin aktiivisia. Kysyttäessä osallistumisen tavoista, joita ideoijat olivat Lahdessa käyttäneet (yksi tai useampi) 374 vastaajaa totesi äänestäneensä edellisissä kuntavaaleissa. 275 henkilöä mainitsi vastanneensa kaupungin toimintaa koskevaan kyselyyn. 242 oli antanut palautetta kaupungin toimintaan liittyen. Kuntalaisaloitteen oli puolestaan tehnyt 36 vastaajaa ja kunnallisessa luottamustehtävässä toimi tai oli toiminut 25 vastaajaa.
 - Vain neljän idean kohdalla jättäjä oli merkinnyt kansalaisuudekseen muun kuin Suomi, ja näistäkin osa oli mahdollisesti saman henkilön jättämiä ehdotuksia.
- **Tulokset herättävät kysymyksen osallistuvan budjetoinnin prosessin ideointivaiheen tavoittavuudesta ja kiinnostavuudesta esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten, miesten, pienituloisten, työttömien ym. vaikeammin tavoitettavien ryhmien keskuudessa.**

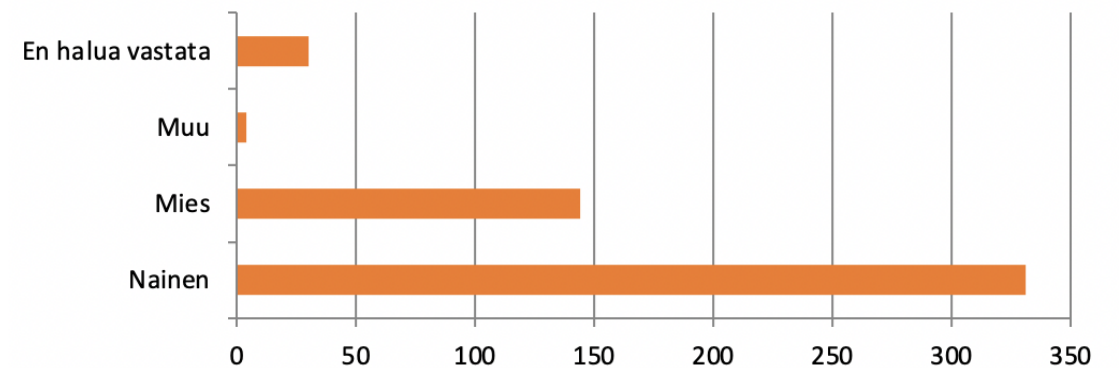
Ideavaihe, taustatiedot

EmPaci

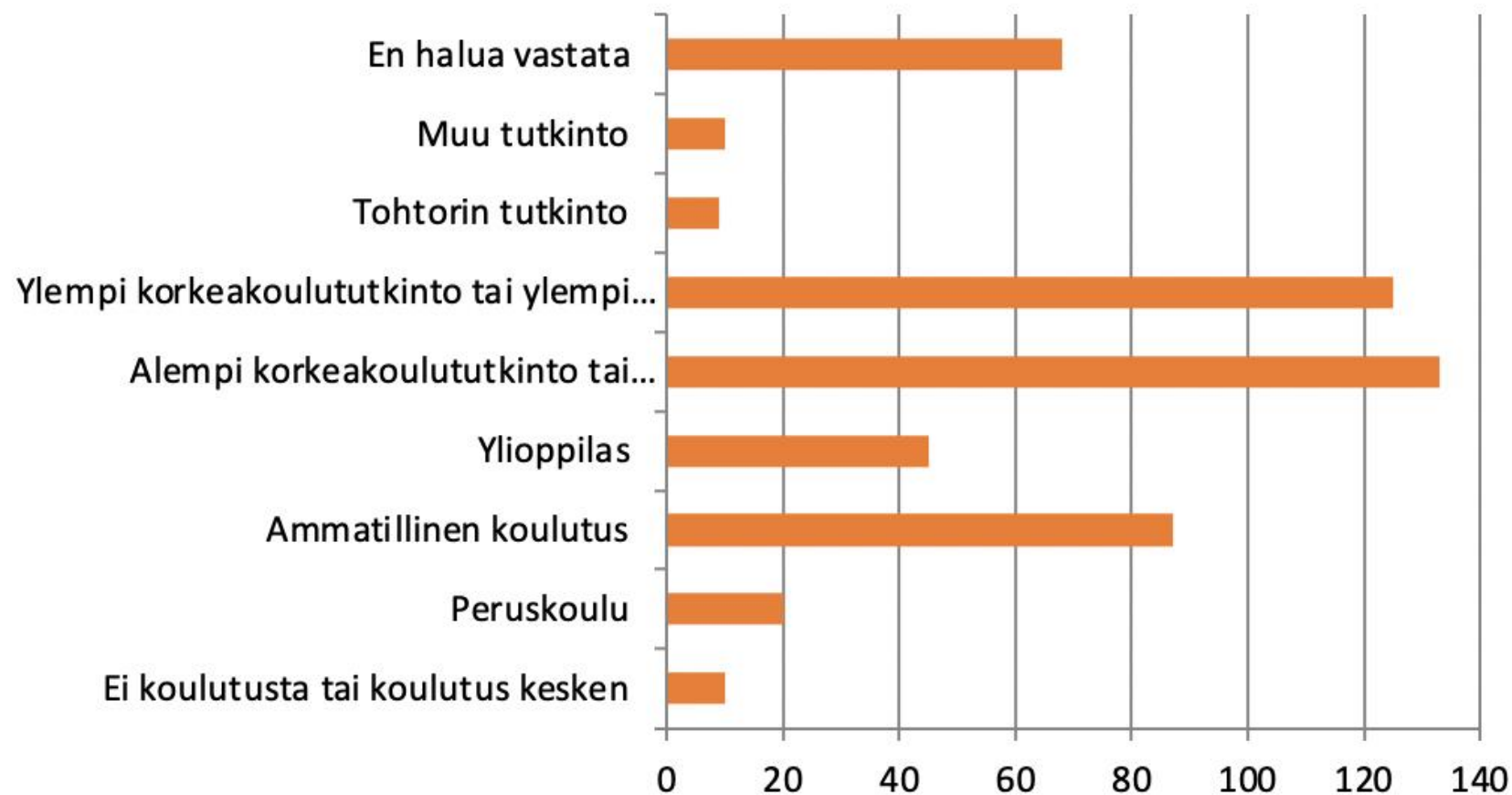
Ikä

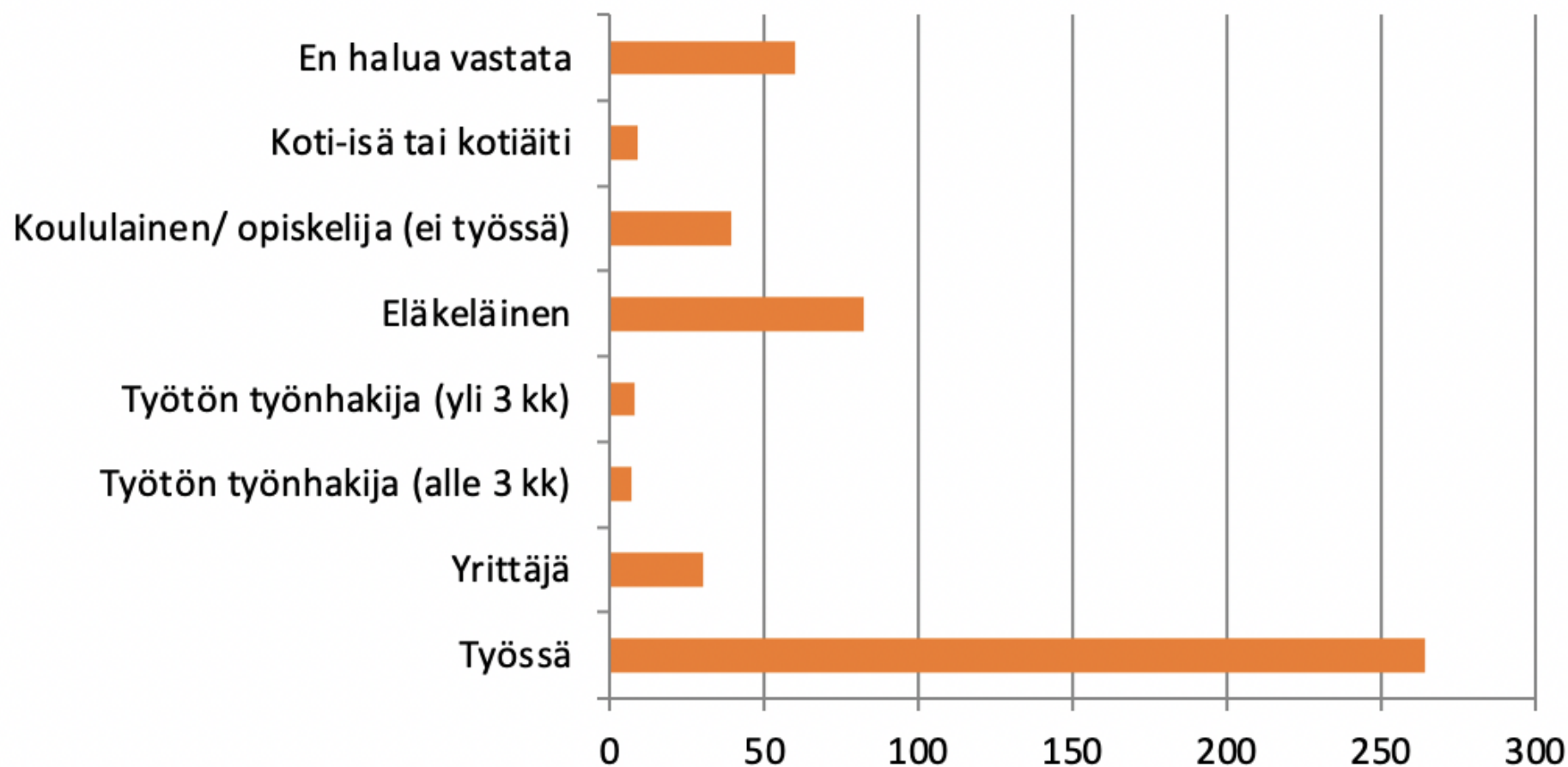
Sukupuoli

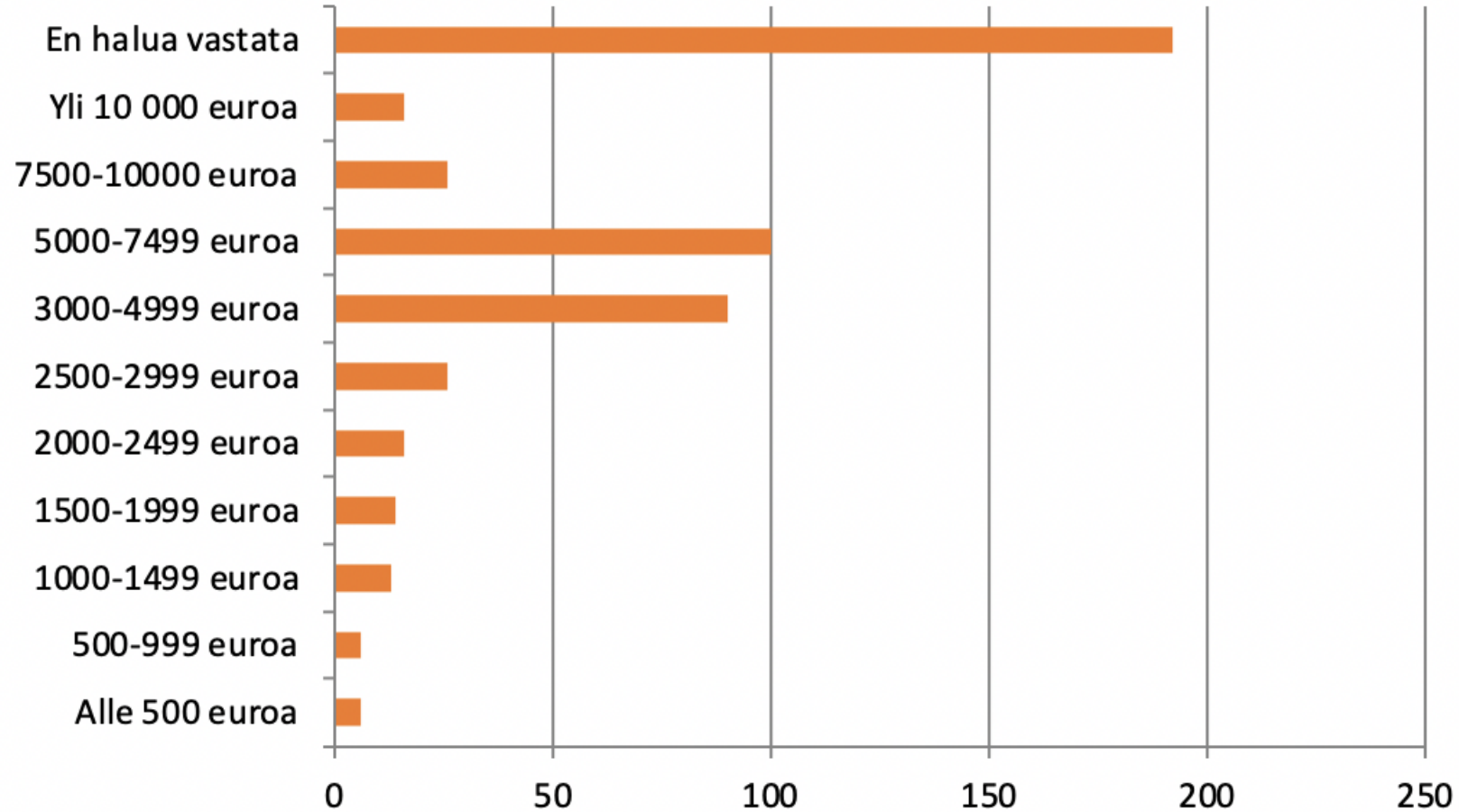
Valitse (1) korkein koulutustasosi

Valitse parhaiten työtilannettasi kuvaava (1) vaihtoehto

Kotitalouteni yhteenlasketut tulot veroja vähentämättä (bruttona) ovat keskimäärin kuukaudessa (arvio).

Oletko käyttänyt joitakin seuraavista osallistumisen tavoista Lahdessa asuessasi? Valitse yksi tai useampi alla olevista vaihtoehdoista.

Idean taustalla usein

41-50 -vuotias
suomalaissyntyinen
nainen

Aktiivinen toimija

Korkeakoulutettu

Työssäkäyvä

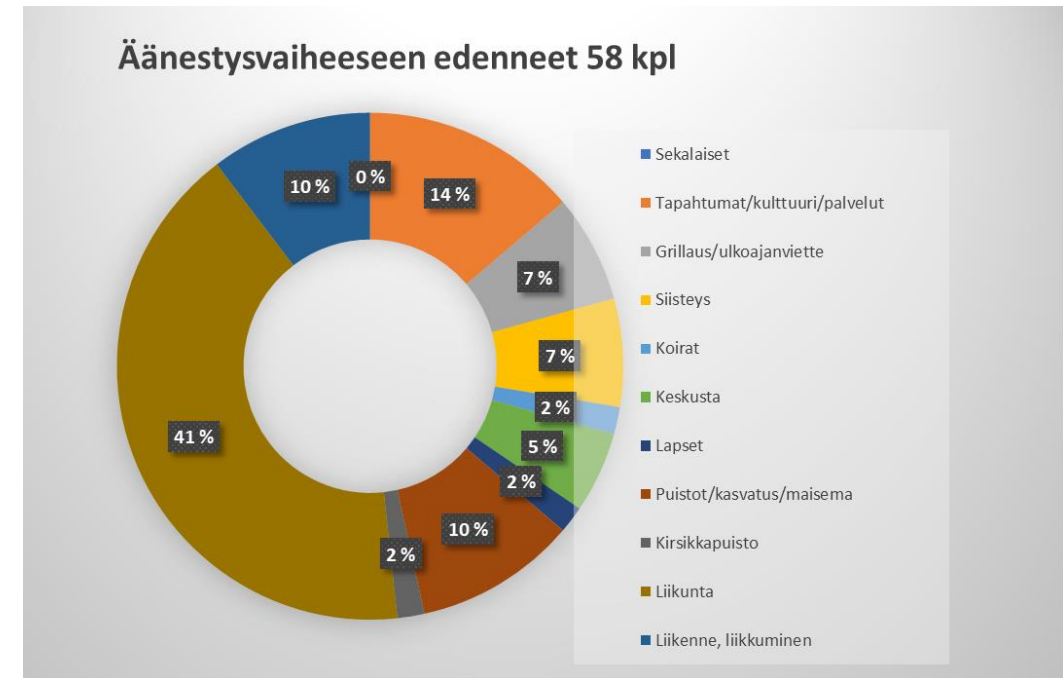
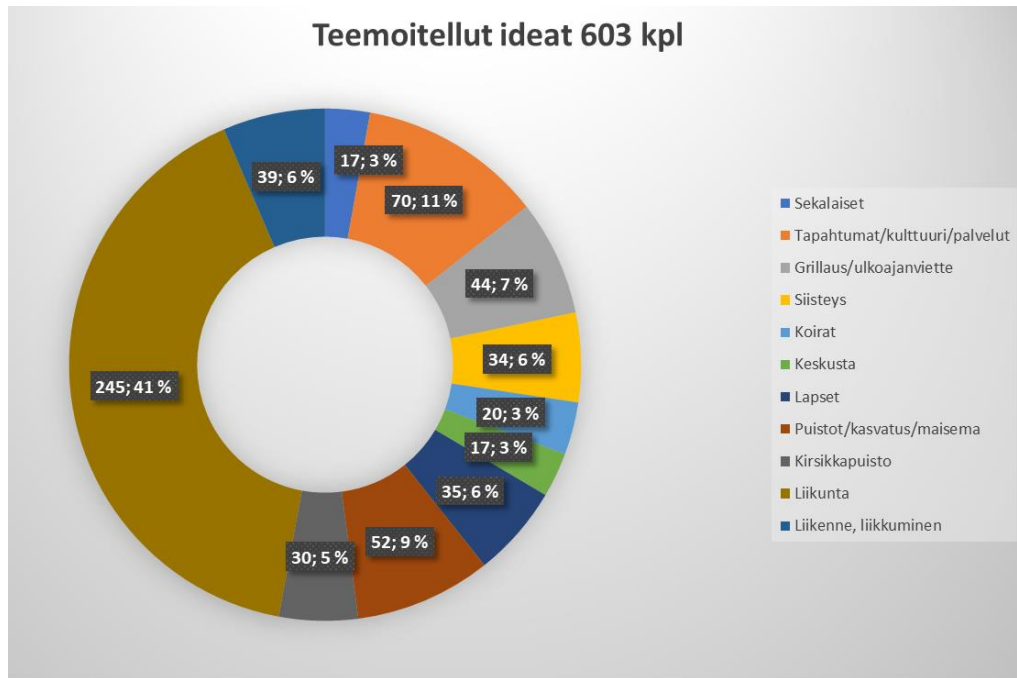
Kotitalouden
yhteenlasketut tulot
5000-7499 €/kk

Ideavaihe

- Ideoita jätettiin eniten koko kaupunkitasoisesti (30,5 %) - ohjeena oli valita kaupunkitaso, mikäli idea ei linkity jollekin tietylle alueelle. Eteläinen alue (27,6 %) ja itäinen alue (26,2 %) keräsivät myös verrattain suuret osuudet ideoista. Pohjoiselle alueelle jätettiin vähiten ideoita (15,8 %).
- Useat ideat liittyivät useampaan kuin yhteen teemaan. Teemat: hyvinvointi (25,4 %), yhteisöllisyys (21,9 %), ympäristö (25,1 %) ja liikunta (27,6 %) linkittyivät ideoihin varsin tasaisesti, joskin liikuntaan liittyviä ideoita oli eniten.
- Teemoittelun osalta valintojen tekeminen ei ole vaikuttanut yksiselitteiseltä, joten jatkossa on hyvä pohtia, palveleeko teemoittelu tarkoitustaan.
- Teemojen yleisluontoisuus on haastava asukkaiden ja organisaation näkökulmasta. Tarkemmat teemat olisivat auttaneet paremmin ideoiden luokittelussa ja jatkotyöstössä.

Teemoitellut ideat vs. teemoitellut äänestykseen päätyneet ideat

Jätetyt ideat teemoiteltu pienempiin alaryhmiin arviointia varten

Yhteiskehittämisvaihe

- OmaLahti -osallistuvassa budjetoinnissa toteutettiin yhteiskehittämistapahtuma “Lahti Lackathon” 13.8.2020 klo 14-18 Palvelutorilla. Kaikille avoimessa tilaisuudessa yhteiskehitettiin 14 ideaa ennen äänestysvaihetta. Ideat oli valittu yhteiskehittämiseen sen perusteella, että niiden katsottiin hyötyvän yhteiskehittämisestä. Yhteiskehittämisessä olevat ideat olivat myös ydintoimijoiden valitsema sen sijaan, että toimialueet olisivat valinneet kaikki 14 ideaa.
- Ideoita työstettiin pisteissä, joihin oli koottu idean taustaa ja paikalla oli aiheeseen linkittyneet kaupungin asiantuntija, joka fasilitoi kehittämistä.
- Lackathoniin osallistui n. 60 henkilöä:
 - 21 kaupungin asiantuntijaa
 - 6 hankekummaa (asukasedustajia, jotka tukivat osbuprosessia)
 - 4 EmPacin työntekijää
 - Noin 30 asukasta, joista 16 oli etukäteen ilmoittautunut (osa oli kehitettävien ideoiden jättäjiä)
- Osallistujat olivat enimmäkseen naisia, myös miehiä, työkäisiä, joitakin vanhuksia ja muutamia lapsia (+/- 8 vuotta) osallistui. Osallistujat olivat pääosin suomenkielisiä, mutta mukaan saatiin myös muutamia ulkomaalaistaustaisia. Nuoria ei yhteiskehittämistilaisuuteen osallistunut.

Yhteiskehittämisvaihe

- Erilaisten osallistuvaan budjetointiin liittyvien jalkautumisten ja tapahtumien toivottiin sopivan myös työssäkävien aikatauluihin.
- Palautteessa toivottiin, että kaikki ehdotukset tuotaisiin esiin nimellä tai nimettömänä. Lisäksi kaivattiin mahdollisuutta ”peukuttaa” eli kannattaa ideoita.
- Erityisesti asukkaat toivoivat ideoiden työstämistä yhdessä. Nousipa esiin myös idea mahdollisten säästökohteiden ideoinnista.
- Oli todennäköistä, että tilaisuuden ajankohta (koronatilanne, lomilta paluun aika, koulujen alku, arkipäivä, iltapäivä) vaikutti osallistujamäärän vähyyteen. Jatkossa on hyvä myös pohtia, tavoittiko tieto tapahtumasta erilaisia asukasryhmiä riittävästi.

Äänestysvaihe

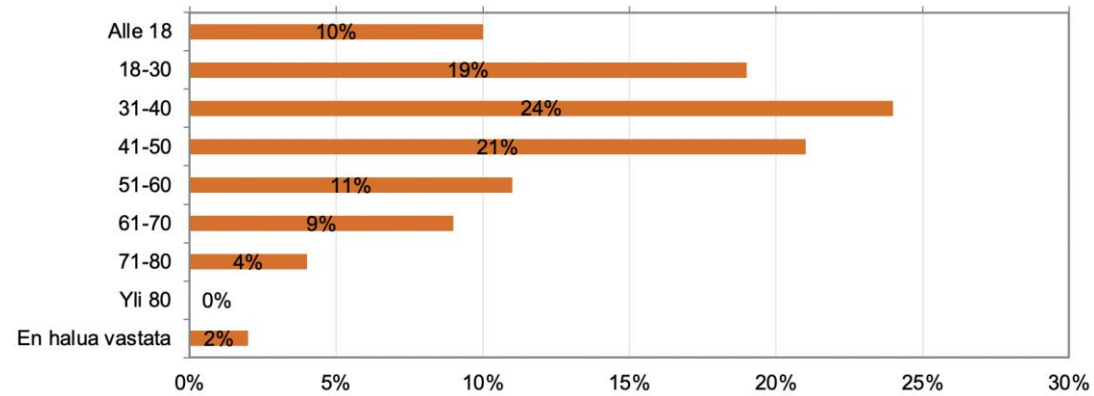
- Lahtelaisten äänestysprosentti oli osbussa 3,2 %
- Lahdessa on asukkaita 120 013, joista 51,9 % on naisia ja miehiä 48,1 % (tilastossa ei ole huomioitu muunsukupuolisia). Osallistuvan budjetoinnin äänestäjistä puolestaan 61 % oli naisia, 36 % miehiä, 0,6 % muunsukupuolisia ja 2,4 % ei halunnut vastata tähän. Naiset olivat yliedustettuina osallistuvan budjetoinnin äänestysvaiheessa.
- Lahtelaisista 17,6 % oli alle 18-vuotiaita (asukasluku 2019), kun taas osallistuvan budjetoinnin äänestäjistä heitä oli 10 %. Alaikäiset olivat aliedustettuina.
- Lahtelaisista 30,7 % oli yli 60-vuotiaita (asukasluku 2019), kun taas heitä oli äänestäjistä 12,5 %. Yli 60-vuotiaat olivat aliedustettuina.
- Äänestäjistä aktiivisin ryhmä olivat 31-40-vuotiaat 23,90 %. Työikäiset olivat kaiken kaikkiaan vahvasti edustettuina koska seuraavaksi aktiivisimmat äänestäjäryhmät olivat 41-50 vuotiaat 20,9 % ja 18-30-vuotiaat 19,5 % (75,8 % 18-60 –vuotiaat). Alle 18-vuotiaita oli 10 % ja yli 61-vuotiaita 12,5 %.

Äänestysvaihe

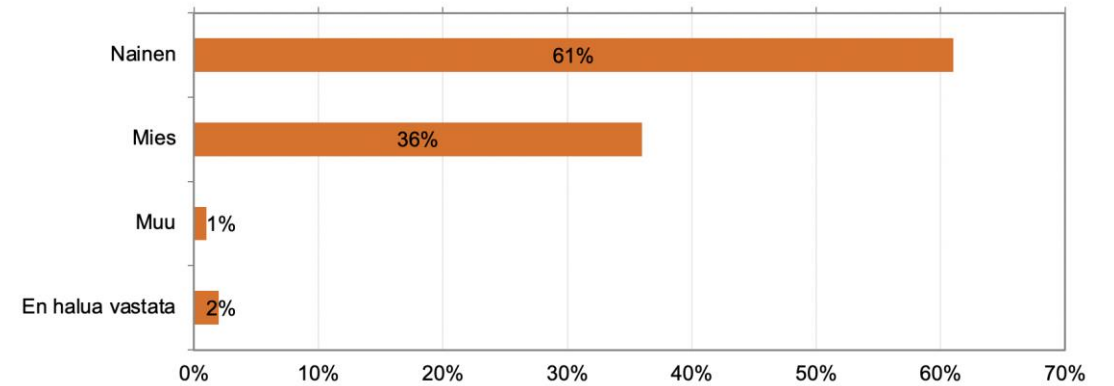
- Äänestäjistä 48,35 % oli korkeakoulututkinto (alempi, ylempi tai tohtori), 25,36 % ammatillinen koulutus ja 3,6 % ei ollut koulutusta.
- Äänestäjistä 57 % oli työssä, 15,5 % koululaisia tai opiskelijoita, 4,6 % yrittäjiä ja 10,5 % eläkeläisiä. Esimerkiksi työttömiä (työvoimasta) Lahdessa on 16,6 % (11/2020: https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Textbase/Tkat-15/Pdf/Tkat_fi.pdf), eli työttömät olivat vahvasti aliedustettuina.
- Taustatiedoissa kysyttiin myös kotitalouden yhteenlaskettuja kuukausibruttotuloja. 39,68 % äänestäjien kotitalouksista kuului luokkaan 3000-7499 €/kk. Suurin yksittäinen luokka olivat 5000-7499 €/kotitalous ansaitsevat, johon kuului 21 % äänestäjistä. 14 % äänestäjien kotitalouksista kuului kategoriaan 0-1999 € kuukaudessa. 23 % ei halunnut vastata. (N=3732)
- Ulkomaan kansalaisia (ei sis. kaksoiskansalaisia) Lahden väkiluvusta oli 4,4 % (2019), kun taas osun äänestäjistä heitä oli vain 0,7 % (ei sis. kaksoiskansalaisia, joita äänestäjistä oli 0,4 %). Ulkomailla syntyneitäkin vain 1,8 % eli ulkomaalaistaustaiset henkilöt olivat aliedustettuina.
- Äänestysvaiheessa painottuivat siis työkäiset, koulutetut, hyvätuloiset ryhmät sekä naiset, joten muiden ryhmien tavoittamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota tulevaisuudessa.

Äänestysvaihe, taustatiedot

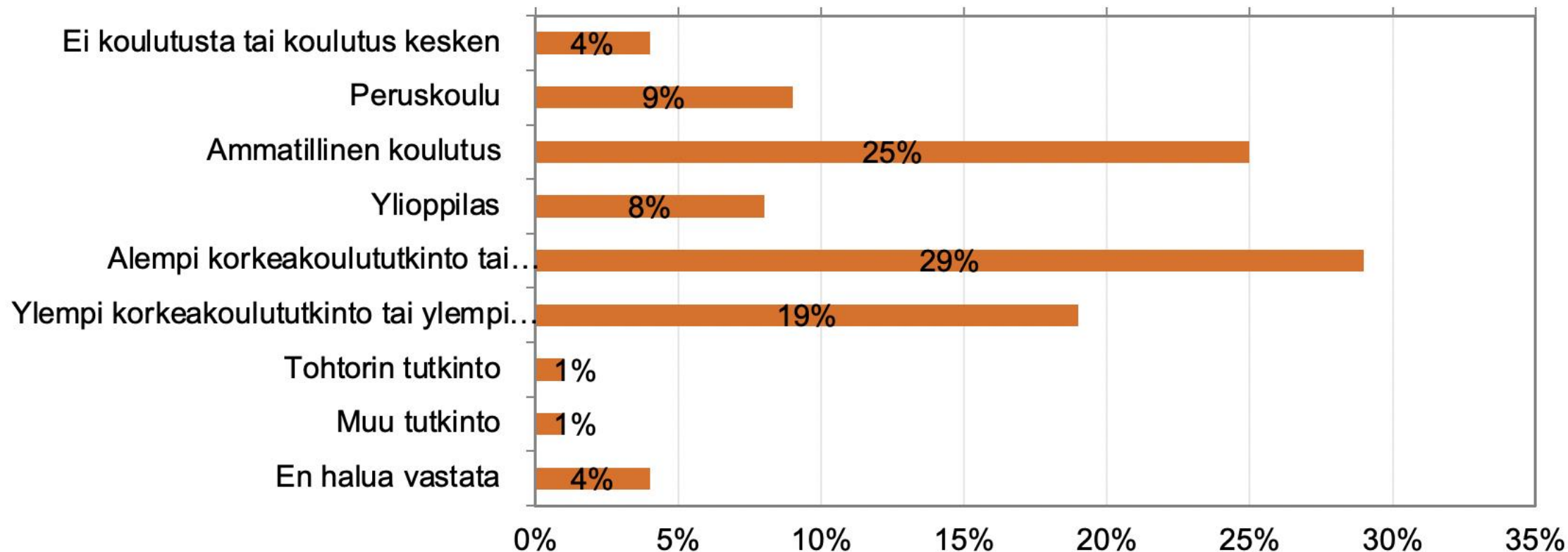
Ikä

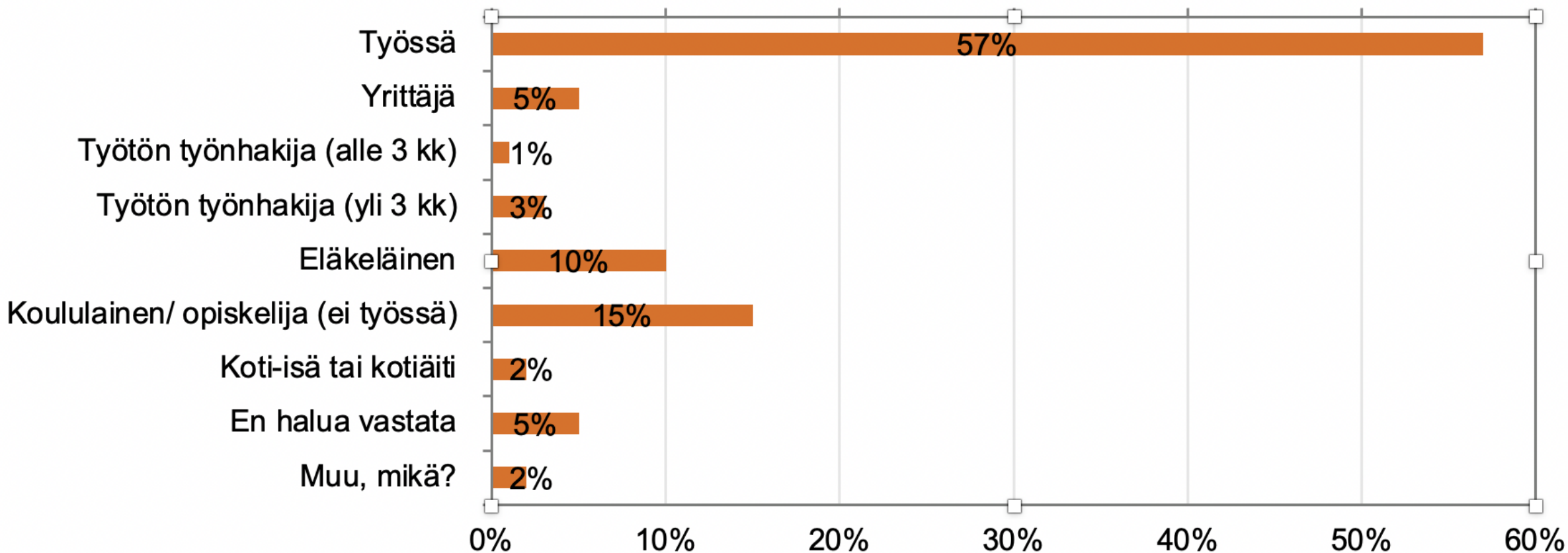
Sukupuoli

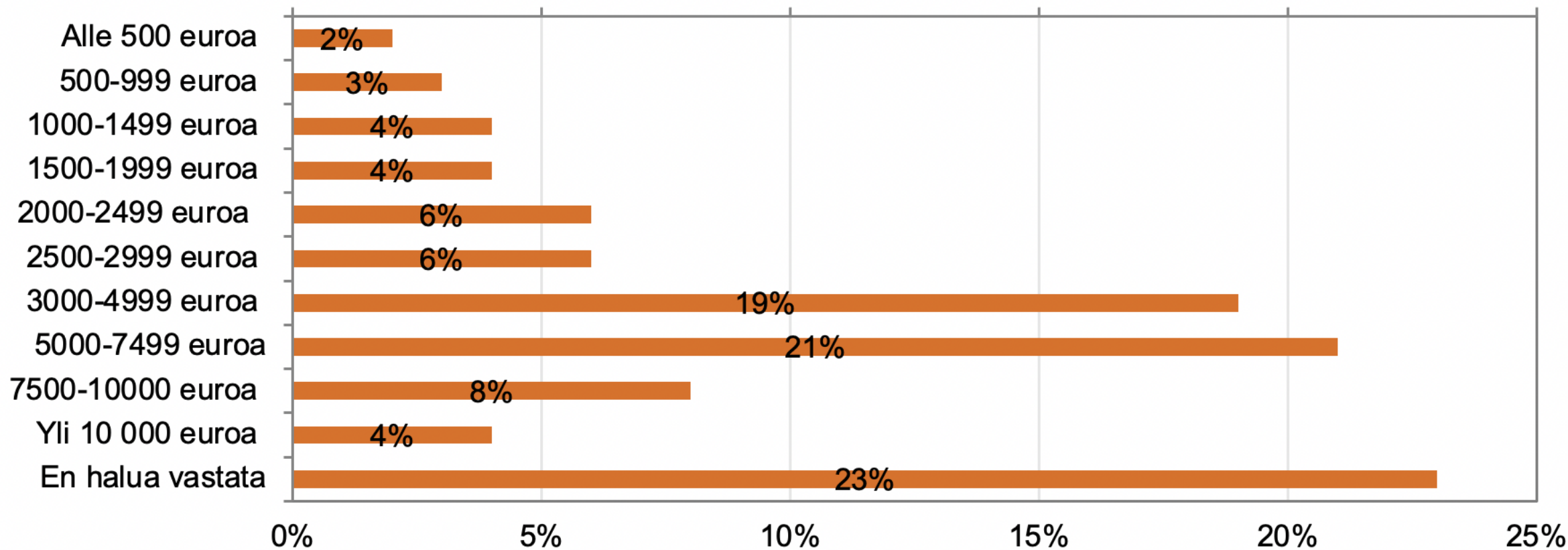
Valitse (1) korkein koulutustasosi

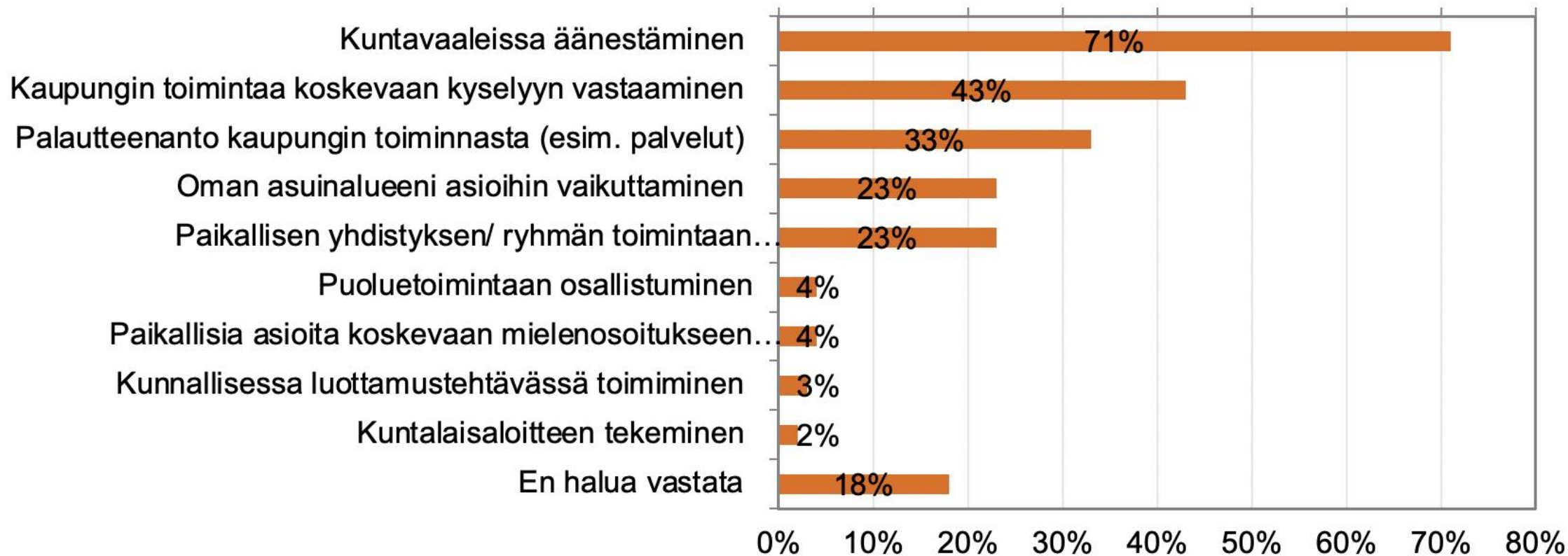
Valitse parhaiten työtilannettasi kuvaava (1) vaihtoehto

Kotitalouteni yhteenlasketut tulot veroja vähentämättä (bruttona) ovat keskimäärin kuukaudessa (arvio).

Oletko käyttänyt joitakin seuraavista osallistumisen tavoista Lahdessa asuessasi? Valitse yksi tai useampi alla olevista vaihtoehdoista.

Tyypillinen äänestäjä

31-40 -vuotias
suomalaissyntyinen
nainen

Aktiivinen toimija

Korkeakoulutettu

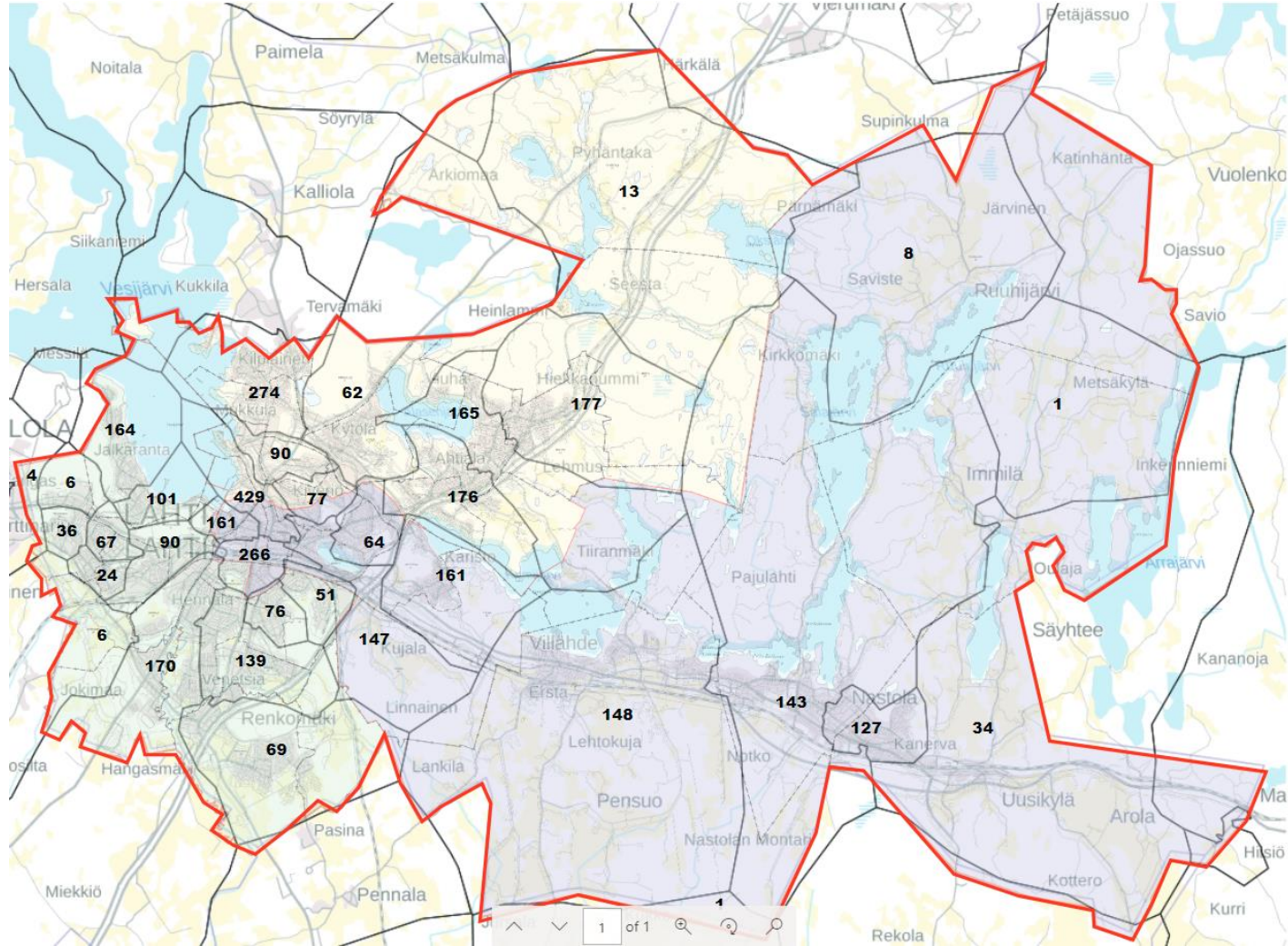
Työssäkäyvä

Kotitalouden
yhteenlasketut tulot
5000-7499 €/kk

Äänestäjät postinumeroittain

Nuorten näkökulma Seesam Tsokkisen opinnäyte, LAB-ammattikorkeakoulu

- Opinnäytetyö koostuu kolmesta eri osallistamisen menetelmästä: kyselystä, nuorten haastattelusta (12 kpl) ja työpajoista (3 kpl). Haastattelut ja työpajat toteutettiin Mukkulan koulussa. Haastateltavat olivat 7.–9. luokkalaisia ja työpajoihin osallistui kaikkina kertoina sama 7. luokka. Haastateltavat nuoret eivät olleet työpajoissa. Kyselyyn vastasi Lahden nuorisovaltuusto sekä osa Nastolan ja Mukkulan yläkoulun luokista. Lisäksi kaikki 12 haastateltavaa nuorta vastasi kyselyyn. Tiedossa ei ole, vastasivatko työpajassa olleet nuoret kyselyyn.
- Kysely toteutettiin sähköisellä Webropol-alustalla ja se oli auki 16.12.2020 – 24.1.2021. Kysely suunnattiin alle 18-vuotiaille nuorille ja sen tavoitteena oli selvittää, miten tunnettu osallistuva budjetointi on terminä ja prosessina nuorten keskuudessa.
- Kyselyyn vastasi 48 lahtelaista nuorta:
 - 83 % vastaajista ei ollut kuullut osallistuvasta budjetoinnista
 - 85 % ei osannut sanoa, onko omassa kotikaupungissaan toteutettu osallistuvaa budjetointia
 - 57 % osallistuisi pelin tai muun sovelluksen kautta omaa lähiympäristöään ja kaupunkiaan koskeviin päätöksiin. 30 % ei osannut sanoa ja 13 % ei osallistuisi.
 - Mieluiten vastaajat vaikuttaisivat sähköisesti (28 vastaajaa).
- **Kehittämissuosituksia:**
 - Osallistuvaa budjetointia olisi hyvä markkinoida nuorille tiiviissä yhteistyössä koulun ja muiden sidosryhmien kanssa, yksittäisten opettajille suunnattujen massasähköpostien lisäksi. Mallia tiiviimpään yhteistyöhön voisi ottaa esimerkiksi MunTampere –osallistuvasta budjetoinnista ja Vaikuta! -päivästä (jalkautuminen kouluihin), jossa yhteistyössä ovat koulut, osallistuvan budjetoinnin vetäjät ja nuorisotoimi.
 - Nuorilta tuli runsaasti ideoita jokaisessa osallistamismenetelmässä (kysely, haastattelut, työpajat). Nuoret haluavat vaikuttaa ja ovat aktiivisia, mutta he eivät ole löytäneet sopivaa osallistumisalustaa, jossa vaikuttaa kaupungin asioihin.
 - Osu ja siihen liittyvä sanasto koettiin vaikeaksi ymmärtää (haastattelut ja työpajat)

3) Organisaation toiminta

Johtaminen

- Johdon ja lähijohtajien tuki ja sitoutuminen näyttävät aineistossa keskeisenä tekijöinä, jotka voisivat edistää osallistuvaa budjetointia. Vaikka yhtäältä aineistossa välittyy tyytyväisyys siihen, että johdolta on saatu mahdollisuus toimia, samalla eri organisaation tasoilla johtamista osallistuvan budjetoinnin osalta kaivataan enemmän.
- Poliittisen johdon nähdään antaneen vahvan tuen ja kimmokkeen toiminnalle, vaikka varsinainen poliittinen intohimo asiaan ei heidän toiminnassa näkynytäkään.
" Mun mielestä kyllä tähän on sitouduttu hirveen hyvin, siis sellasella tavoitetasolla, että tää on tärkeää ja näin, mut ehkä sellasella niinku emotionaalisella tai intohimon tasolla, niin mä en oo ihan varma, mä en tiedä, ehkä tää on mun näkökulma, mutta musta tuntuu, että tästä puuttuu joku sellanen poliittisen tarmon, joku poliittinen tarmo tästä prosessista puuttuu."
- Viranhaltijajohdon osalta saatu tuki näyttää erityisesti mahdollisuuden ja luvan antamisena osallistuvan budjetoinnin kehittämiseen.
"Ja sit tavallaan, et on annettu se lupa tehdä, tavallaan työntekijöiden valtaistaminen, mikä ikinä, niin vois olla se yks onnistuminen musta kans."
- Konkreettisempia johtamistekoja vielä kaivataan lisää. Tällaisia tekoja ovat esimerkiksi:
 - prosessin ohjaaminen eri toimialoilla koko prosessin ajan, suunnittelusta toimeenpanoon
 - työajan osoittaminen (erit. osbu-koutsit) osallistuvaan budjetointiin*"...on selkeä hankaluus, että mun mielestä johto ei oo siihen sitoutunu eikä ole sitä sisäistäny. Ei sitä aikataulua, ei ehkä sen tärkeyttä, eikä sitä, ett siihen pitää resurssoida, siihen pitää varata työvoimaa ja siihen pitää sitoutua. Siitä pitää viestiä niille alaisille eri yksiköissä"*
- Johdolla on myös tärkeä rooli osallistumisen, ja osallistuvan budjetoinnin kulttuurisen muutoksen tukemisessa. Konkreettisena johtamistekona näyttää osallistuvan budjetoinnin arvon ja idean jalkauttaminen ja niistä vuorovaikuttaminen, niin horisontaalisesti kuin vertikaalisestikin.
"...ettei se jäis niitten ruohonjuuritason toimijoiden aktiivisuuden varaan vaan että se johto antais oikeesti semmosen vahvan selkänojan, että se johtaja ei olis kumileimasimena valtuuttamassa tai siunaamassa jotenkin jo käynnissä olevia prosesseja. Vaan hänellä olis aktiivinen rooli proaktiivinen rooli. Et hän veis sitä, osaltaan kävis niit taisteluita siellä takana. Siellä on kuitenkin ihan erilaiset keskusteluyhteydet siel johtajalta johtajalle"

Kehittämissuosituksia:

- 1) Johtamisen ohjaavan roolin ja tiedonsaannin toteuttaminen ohjausryhmän kautta (eri toimialoilta johtajia ja päälliköitä, erityisesti toimialoilta, joille ideoita kohdistuu paljon). Ohjausryhmällä aktiivinen rooli varsinaisen osallistuvan budjetoinnin projektiryhmän (ydintiimin) ohjauksessa.
- 2) Johdon ja lähijohtajien vahvempi rooli osbu-koutsien nimeämisessä ja heille työskentelyn (ideoiden käsittely) mahdollistaminen (työaika ja tuki).

Omistajuus

- Osallistuvan budjetoinnin omistajuus on ollut vahvaa ja henkilöitynyttä keskittyen muutamalle ydintoimijalle.
- Omistajuutta kuvaa innokkuus ja muiden motivoiminen, määrätietoisuus, huolellinen toteutus ja suunnittelu sekä aktiivinen osallistuvasta budjetoinnista viestiminen muille.
"et siinä on muutamia miten sen vois sanoo tämmösiä aktiivisia henkilöitä ollu alusta saakka ja varmaan joku jää mainitsemattakin ja se tarkoittaa sitä sit tottakai et he on ollu innostunu siitä ja vetäny niitä tilaisuuksia ja etenkin alkuajoina ennen tätä koronaa ja muuta ja sitä kautta sitten nostanu sitä osallistamista ja osallistumista ja sitten ja mitä se osallistaminen on, että siinä on tullu monta näkökulmaa"
"ja kyllä koordinaattorit on tehny ihan järjettömän hyvää työtä. Ovat joutuneet kyllä tuulimyllyjä vastaan veivaamaan tosi paljon tässä. Hatunnosto heille."
- Ydintoimijoiden tekemä työ nostetaan haastatteluaineistoissa erityisen positiivisessa ja arvostavassa valossa esiin. Työhön ei kohdistu varsinaista kritiikkiä, muutamia teknisiä kehittämis ehdotuksia lukuun ottamatta. Heidän työskentelynsä nähdään ehdottoman keskeisenä osallistuvan budjetoinnin toteutumisen kannalta.
- Osallistuva budjetointi vaikuttaa kuitenkin olleen varsin henkilöitynyttä muutamaan aktiiviseen toimijaan. Vetovastuu on ollut pitkälti osallisuuden ja hyvinvoinnin toimialalla.
- Idean jalkautumisen ja prosessin sujuvuuden vuoksi olisi tärkeää, että ydintoimijoiden joukko laajenisi käsittäen toimijoita muiltakin toimialoilta koko prosessin läpi. Avainasemassa suunnittelun kannalta ovat ne toimialat, joita osallistuvan budjetoinnin ideat erityisesti koskevat. Näin koko organisaation sitoutuminen osallistuvaan budjetointiin voisi vahvistua.
"Ei niin usein kokoontuva ohjausryhmä, jossa sitten vahvistettas tätä, että se johto on sitoutunu myös tähän osallistuvaan budjetointiin koko matkan, ja sen suunnitteluun myös päässy osallistuun, et he vois antaa niitä ohjeita, tän tyyppistähän on ollutkin. Mut sitten työryhmä, joka käytännössä tekis sitä suunnittelutyötä vähän enemmän, niin siinä vois olla... Voisko ideaalikoko olla vaikka joku viis, kuus henkee esimerkiks, joka olis sitten sitoutuneemmin mukana. Jossa ois vähän eri palvelualueelta ja sitten tää ihan ydintiimi"

Kehittämis ehdotuksia:

- 1) Ydintoimijoiden laajentaminen myös muille toimialoille ja heille vahvan mandaatin antaminen ohjaavan johtamisen kautta.

Toimintakulttuuri

- Organisaatio kontekstina määrittää paljon sitä, miten osallistuva budjetointi otetaan vastaan ja, miten se toteutuu.
- Laajassa mielessä Lahdessa organisaation toimintakulttuuri ei ollut vielä täysin valmis osallistuvan budjetoinnin tyyppiselle suurelle osallistumisen hankkeelle
- Valmius näkyy mm. vaihtelevina ja ristiriitaisina asenteina ja sitoutumisena osallistuvaan budjetointiin. Asenteet vaihtelevat organisaation eri palvelualoilla:
"Semmoinen ristiriitainen ... osa on ollut tosi iloisia ... osin semmoinen, että tää on ihan normaalihomma, koko ajanhan me kuunnellaan kaupunkilaisia ... sit tuli myös semmosta aika negatiivista, ettei tämmöstä tarvita ... miksi tätä tehdään... ja rahaa on niin vähän, että sillä oo mitään merkitystä"
- Asenteet vaihtelivat myös hierarkian eri tasoilla:
"Eri yksiköt ei ollu niin kauheen innostuneita, nimenomaan se esimiestaso ... missään vaiheessa ei yhdestäkään yksiköstä tullut sellaista viestiä, ett heillä ois ollu mielenkiintoa antaa suunnitteluvaiheeseen mielipiteitään, ideoitaan"
- Koronapandemia lisäsi osallistuvan budjetoinnin kuormittavuutta:
"oli just jaettu lomautuslaput porukoille ja sit pitäis siinä yhteydessä käydä läpi monta sataa ideaa"
- Organisaatiossa ei ole yhtä toimintakulttuuria, vaan palvelualojen ja yksiköiden toimintatavat, sitoutuminen ja valmius vaihtelevat. Kaupungin johdon tasolla oli valmiutta ja halua toteuttaa osallistuvaa budjetointia. Tämä ei kuitenkaan kulkeutunut läpi organisaation ja eri organisaatiotasojen, eikä se muuttunut sitoutumiseksi.

Kehittämisehdotuksia:

- 1) Osallistuva budjetointi ei uudelleenmuotoile ainoastaan kaupunkiorganisaation ja kaupunkilaisten välistä suhdetta, vaan se on ennen kaikkea organisaation sisäinen kysymys, jonka ytimessä on organisaation valmius toteuttaa osallistuvaa budjetointia. Lahden kokemus osoittaa, että kaupunkiorganisaation parempi valmius osallistuvaan budjetointiin edellyttää muutoksia johtamistekoihin, kulttuuriin ja resursointiin.
- 2) Asukkaita kuuntelevan toimintatavan ja organisaatiokulttuurin kehittäminen on pitkäaikainen prosessi, jota osallistuva budjetointi voi parhaimmillaan edistää. Näin ollen positiivisilla osallistuvan budjetoinnin kokemuksilla voi olla suurikin merkitys osallistuvan toimintakulttuurin vahvistumiseksi Lahden kaupungin organisaatiossa.

Resurssit

EmPaci

- Osallistuvan budjetoinnin suunnittelu, toteutus ja toimeenpano edellyttää huomattavan määrän resursseja. Lähestulkoon aina toimitaan rajallisilla resursseilla.
- Osallistuvassa budjetoinnissa määrärahan suuruus herättää usein keskustelua, mutta lisäksi on suunniteltava ja varattava resursseja toteuttaa osallistuvaa budjetointia. Lahdessa jaettavan määrärahan (100 000 €) päälle oli arvioitu 60 000 euron resurssi osallistuvan budjetoinnin toteuttamiseen. Resurssi kohdennettiin lähinnä ydintoimijoille. Resursseja tarvitaan kuitenkin myös palvelualoilla, jotka käsittelevät ja jatkotyöstävät ideoita.

“Mä haluan nyt tuulentuvan kauppartorille. Se on kaunis ajatus, mut mitäs sitten. Mitä se maksaa, kuka sen toteuttaa. Kuka ottaa vastuun ylläpidosta. Siihenhän se kilpistyy siellä toimialalla. Kun heille tulee sellanen, ett ei missään tapauksessa lisää kustannuksia meille.”
- Kiireisimmissä vaiheissa osallistuva budjetointi on kuormittanut henkilöstöresurssia huomattavasti, niin ydintoimijoiden joukossa kuin toimialoilla. Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen koetaan kuormittavammaksi, kun sitä ei ole sisällytetty henkilön työnkuvaan, eikä sille ole kohdennettu työaikaa. Aineistossa nousee esiin tarve resurssien kohdentamiseen toimialojen työskentelyyn, eli työajan selkeään kohdentamiseen osallistuvaan budjetointiin.

“Arvostettais tätä työtä sen verran, että sille puhtaasti priorisoidaan tietty määrä työajasta. Se ei tule oman toimen lisäksi vaan että se kuuluu siihen”
“Joo, kuormitti, ja sehän oli ihan hulluu aikaa omassakin kalenterissa se touko-kesäkuu.”
- Toimialojen välillä oli eroja työajan kohdentamisessa. Toimialoilla saatettiin etukäteen varata työaikaa juuri ideoiden käsittelyyn, mutta toisilla toimialoilla työajan kohdentamista ei tehty ollenkaan. Työaikaresurssin tarvetta oli vaikeaa ennakoida etukäteen.
- Lahdessa osbu-koutsit ja hankekummit osana osallistuvan budjetoinnin toteuttamista oli hyvä ja toimiva idea. Käytäntöjä koutsien ja kummien valinnassa voisi vielä kehittää avoimempaan ja toimialoja sitouttavampaan suuntaan. Sekä koutsit että kummit toivoivat mukanaoloa koko prosessin ajan (suunnittelusta lähtien).

Kehittämisehdotuksia:

- 1) Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen edellyttää riittävää resursointia. Jatkossa resursointi olisi hyvä näkyä konkreettisena työaikana.
- 2) Osallistuvan budjetoinnin prosessi tarvitsee resursseja eri tavoin prosessin eri vaiheissa (resursoinnin joustavuus). Tämä olisi hyvä huomioida resursoinnissa. Lisäksi lisäresursseja olisi tarpeen kohdentaa toimialoille tarpeiden mukaan (ideat kohdistuvat epätasaisesti palvelualoille).

Viestintä

Sisäinen viestintä

- Informaatiota ja viestintää on ollut runsaasti ja sitä on ollut tarjolla läpi koko prosessin.
- Sisäiseen viestintään toivotaan tiivistetympää ja ytimekästä viestintää, jotta kaikille on selvää, milloin osallistuvaa budjetointia toteutetaan ja miten.
"Ja tietty sellainen osun tietoisuuden lisääminen siten, että se on kaikilla tiedossa että milloin se osu tulee ja mitä pitää tehdä missäkin vaiheessa, niin ehkä sen ydinsanomien kiteyttäminen kaikille olisi hyvä"
- Luottamushenkilöiden suuntaan on jopa ollut ehkä liikaa tiedottamista ja asian käsittelyä, tämä on näkynyt paikoitellen kyllästymisenä aihetta kohtaan.
"- - ehkä se on päättäjänä ollut vähän turhauttavaa, että me ollaan useampaan, niinku tosi moneen kertaan päätetty samoista asioista tai käsitelty samaa asiaa, kyllä sen huomaa, että osa päättäjistä on vähän niinku, se on aiheuttanut närääkin, että on käytetty paljon aikaa tähän - -"
- Organisaation sisäiset työpajat koetaan hyvänä tiedonlevittämiskeinona.
- Sähköpostiviestintään toivotaan muutoksia, isojen liitetiedostoviestien sijaan toivotaan alustaa (intra, Teams tms.), jossa kaikki tieto olisi aina organisaation sisäisesti käytettävissä.
- Osbukoutsien rooli koetaan viestinnällisesti merkittävänä, informaatio kulkee näin hyvin eri toimialojen välillä.
- Osbu-sana ei välttämättä ole koko organisaatiossa auennut kaikille.
- Johdon tietoisuudesta on epäselvyyttä: tietoa on ollut tarjolla, mutta on epäselvää, onko sitä hyödynnetty tarpeeksi tilanteen vaatimalla tavalla.

Kehittämisehdotuksia:

- 1) Yhteinen tietopankki sekä sisäisille ja ulkoisille toimijoille (hankekummit), josta löytyy aina tarvittava tieto ja materiaali.
- 2) Tarkempaa, tiivistetympää ja kyseisille toimijaryhmille kohdistettua viestintää henkilöstölle.
- 3) Säännöllisiä palavereita, joissa tieto kulkee suullisesti työntekijöiden välillä.

Viestintä

Ulkoinen viestintä

- Mediatyö osallistuvan budjetoinnin suhteen on koettu toimineen hyvin ja olleen riittävää.
- Asukkaista muodostunut hankekummiin porukka koettiin erittäin tärkeäksi ryhmäksi tiedon levittämisen näkökulmasta. He olivat myös innoissaan tehtävästään osallistuvan budjetoinnin parissa ja valtava voimavara myös tulevan kehittämisen kannalta.
- Organisaation toteuttamaan ulkoiseen viestintään ollaan yleisesti tyytyväisiä, erityisesti visuaalinen ilme saa kehuja.
"Oli selkeä hyvä brändi, hyvä visuaalinen ilme"
- Viestinnän oikea-aikaisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota, erityisesti prosessin alkuvaiheeseen toivotaan viestintäresursseja.
"se konkretisoitui siinä äänestyksessä, että mikäs juttu tämä on - - että mitenhän sitä voisi auttaa, että viestintä olis vähän oikeaikaisempaa jotenkin ja me nähtäis ne väylät jo ennen, että näin ja näin pääset vaikuttamaan"
- Erityisryhmien tavoitettavuus puhuttaa, nyt erityisryhmät eivät välttämättä saaneet tarpeeksi viestinnällistä huomiota (esim. maahanmuuttajataustaiset).
- Prosessin koukeroisuus vaikeuttaa viestintää → miten selittää helposti kuntalaisille koko prosessi kaikkine sääntöineen (esim. aluejako, rahan jakautuminen per alue, teemoittelu)?
- Ideoiden yhteiskehittämävaiheeseen toivotaan lisää kanssakäymistä kuntalaisten kanssa, tämä asettaa omat haasteensa viestinnän toteuttamiselle → miten saadaan ihmiset mukaan kehittämään?
- Englannin kielestä johdettu terminologia (Lackathon) & osbu-termi eivät ole kaupunkilaisille tuttuja, suomenkieliset termit koetaan aineiston mukaan lähestyttävämpinä.
"Mun mielestä ongelma siinä oli juuri tää tapahtuman nimi [Lackathon]. Mun mielestä tässä koko hommassa on ollut se haaste, että on terminologiaa, jota tavallinen kansalainen ei lähtökohtaisesti ymmärrä. Osbu on jo käsitteenä sellainen, että no mikähän se on, ei kuulu mulle."

Kehittämisehdotuksia:

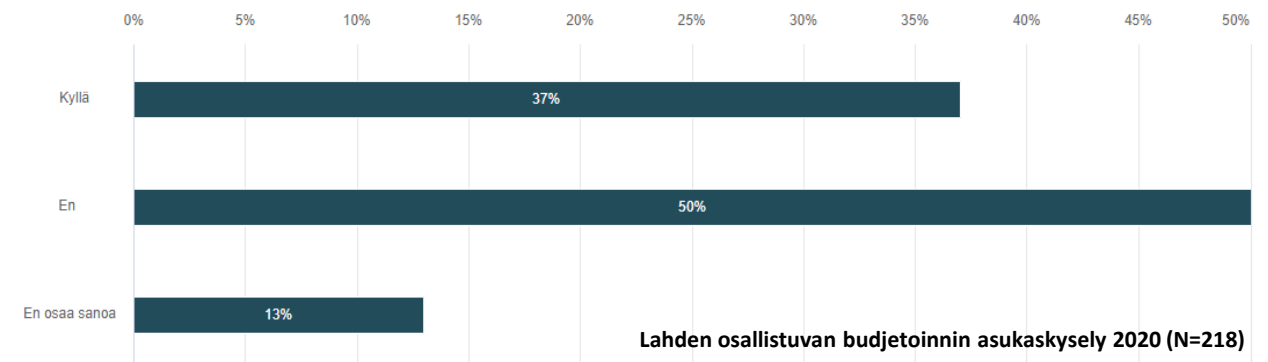
- 1) Tiivistetympää ja kohdennetumpaa viestintää asukkaille.
- 2) Prosessin alkupäässä tapahtuvaan viestintään kannattaa kiinnittää erityistä huomiota.
- 3) Hankekummit vahvemmin mukaan myös prosessin suunnitteluun. Hankekummiin etsimisen toteuttaminen mahdollisimman laajana ja avoimena prosessina.

Läpinäkyvyys

- Osallistuvan budjetoinnin keskeisiä tavoitteita on avoin ja läpinäkyvä prosessi kaikille asukkaille.
- Kaupunkiorganisaation luomat osallistuvan budjetoinnin materiaalit ovat olleet selkeitä ja visuaalisia ja niiden koetaan avanneen prosessia hyvin sekä organisaation sisällä että ulkopuolella.
- Osallistuvan budjetoinnin prosessin julkisuus mietityttää, tällaisenaan jätetyt ideat ja niiden käsittely oli suljettu prosessi.
- Vuoropuhelu esim. ideoita jättäneiden kuntalaisten suuntaan on toivottua, tämä lisäisi osaltaan prosessin läpinäkyvyyttä.
“Se ideoiden esitleminen on just semmoinen, mitä pitäisi kehittää. Nythän meillä on hirveen niukasti tietoa jokaisesta ideasta, ja valtavan pitkä lista niitä ideoita semmosena luettelomaisena pötkönä.”
- Läpinäkyvyyteen vaikuttaa myös prosessin muoto → koukeroisuus vaikeuttaa sen avaamista yksiselitteisesti.
- Asukkaiden keskuudessa oli epäselvyyttä siitä, mitä ideoille tapahtuu kaupunkiorganisaatiossa: tässä nähdään viitteitä siitä, miten läpinäkyvänä prosessi näyttäytyy asukkaille.

24. Tiedätkö, mitä ideoille tapahtui niiden jättämisen jälkeen?

Vastaajien määrä: 218

Kehittämisehdotuksia:

- 1) Julkisesti jätetyt ideat, jotka muut kuntalaiset näkevät.
- 2) Peukutusjärjestelmä, joka kannustaa selaamaan muiden jättämiä ideoita.
- 3) Virtaviivaistettu osallistuvan budjetoinnin toteutus voi helpottaa myös prosessin avaamista asukkaille.

4) Kehittämissuositukset

Kehittämissuosituksat kootusti 1/3

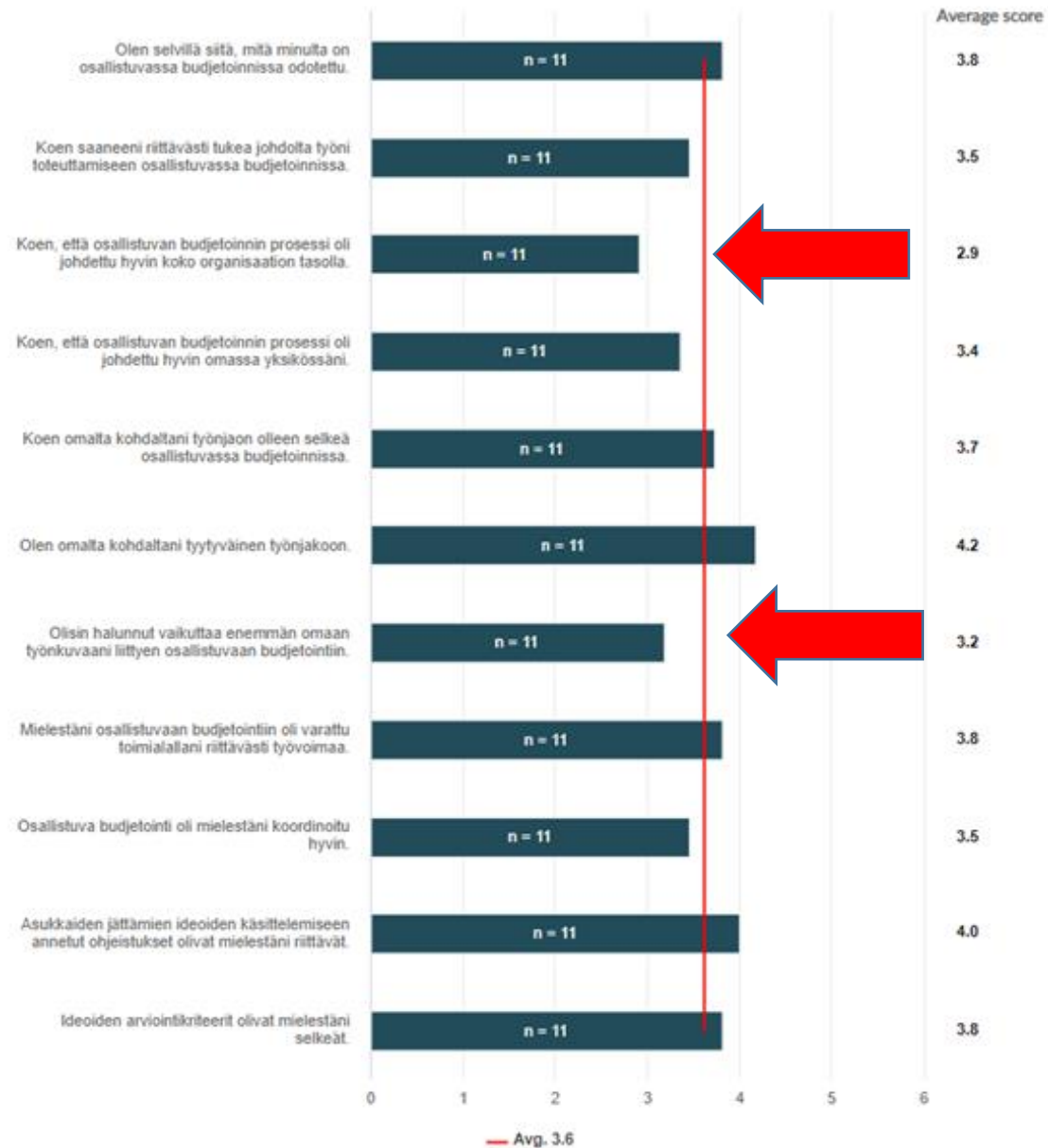
- Osallistuva budjetointi ei muotoile uudelleen ainoastaan kaupunkiorganisaation ja kaupunkilaisten välistä suhdetta, vaan sen toteuttaminen on ennen kaikkea organisaation sisäinen kysymys, jonka ytimessä on organisaation valmius toteuttaa osallistuvaa budjetointia.
- Lahden kokemus osoittaa, että kaupunkiorganisaation parempi valmius osallistuvaan budjetointiin edellyttää konkreettisia johtamistekoa, kulttuurista muutosta ja riittävää resursointia.
- Ydintoimijoiden laajentaminen myös muille toimialoille ja heille vahvan mandaatin antaminen ohjaavan johtamisen kautta. Tämä edistää toimialojen sitoutumista osallistuvaan budjetointiin.
- Osallistuvan budjetoinnin ideointiin myös asukkaiden (esim. hankekummit) mukaanottaminen. Asukkaissa piilee suuri voimavara ideointiin.
- Konkreettiset johtamistekot osoittavat sitoutumista
 - Johtamisen ohjaavan roolin ja tiedonsaannin toteuttaminen esimerkiksi ohjausryhmän kautta (eri toimialoilta johtajia ja päälliköitä, erityisesti toimialoilta, joille ideoita kohdistuu paljon). Ohjausryhmällä aktiivinen rooli varsinaisen osallistuvan budjetoinnin projektiryhmän (ydintiimin) ohjauksessa ja positiivisen asenneilmaston luomisessa.
 - Johdon ja lähijohtajien vahvempi rooli osbu-koutsien nimeämisessä ja heille työskentelyn (ideoiden käsittely) mahdollistaminen (työaika ja tuki).
- Riittävä ja oikeinkohdennettu resursointi varmistaa onnistunutta prosessia organisaatiossa
 - Osallistuva budjetointi olisi hyvä kuulua työnkuvaan ja näkyä kohdistettuna työaikana.
 - Osallistuvan budjetoinnin prosessi tarvitsee resursseja eri tavoin prosessin eri vaiheissa (resursoinnin joustavuus).
 - Osbu-koutsien lisääminen kohdennetusti sinne, missä on enemmän tarvetta (ideat kohdistuvat epätasaisesti palvelualoille).
 - Organisaatio tarvitsee enemmän aikaa myös prosessin läpiviemiseksi, tällaisenaan esimerkiksi ideoiden läpikäymiseen varattu aika oli riittämätön.
- Osallistuvan toimintakulttuurin rakentuminen vaatii aikaa.

13. Vastaa seuraaviin väittämiin:

1 = Olen täysin eri mieltä2 = Olen jokseenkin eri mieltä3 = En ole samaa tai eri mieltä4 = Olen jokseenkin samaa mieltä5 = Olen täysin samaa mieltä6 = En osaa sanoa

Number of respondents: 11

Lahten osallistuvan budjetoinnin organisaatiokysely 2020 (N=11)

Kehittämissuosituksat kootusti 2/3

- Sisäisen viestinnän tehostaminen
 - Oikea-aikaista ja tehokasta viestintää, ei suuria massasähköposteja
 - Materiaalipankin käyttöönotto, tarvittava tieto ja materiaalit aina työntekijöiden käytettävissä
 - Tarkempaa, tiivistetympää ja kyseisille toimijaryhmille kohdistettua viestintää
 - Säännöllisiä palavereita asiaankuuluvien työntekijöiden kesken, joissa tietoa vaihdetaan ja kerrytetään suullisesti työntekijöiden välillä.
- Ulkoisen viestinnän hienosäätö
 - Lisää monikanavaista viestintää erityisesti osallistuvan budjetoinnin prosessin alkupäähän
 - Vielä tiiviimpää ja kohdennetumpaa viestintää, joka ottaa huomioon eri ihmisryhmiä (esim. vanhukset, maahanmuuttajataustaiset)
 - Nuorten tavoitettavuuden kannalta olisi tärkeää, että heille viestittäisiin osallistuvasta budjetoinnista suoraan, esimerkiksi yhteistyössä koulujen kanssa

Kehittämissuosituksat kootusti 3/3

- Asukkaiden esittämien ideoiden julkisuus
 - Päälekkäisten (ja tyhjien) ideoiden määrä vähenee, joka myös vähentää organisaation työmäärää
 - Mahdollistaa ideoiden yhteiskehittämisen verkkoalustalla
 - Lisää prosessin läpinäkyvyyttä asukkaiden näkökulmasta
- Kannatusjärjestelmä verkkoalustalle
 - Idean eteneminen prosessissa vaatisi esim. 10 kannatusta muilta alustan käyttäjiltä
 - Lisää asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa jo prosessin kuluessa, samalla sitouttaa asukkaita prosessiin
 - Kannatusjärjestelmä vähentää organisaation työtaakkaa
- Selkeät, toisistaan erottuvat teemat osallistuvaan budjetointiin
 - Helpottaa ideoiden jättämistä ja samalla vähentää organisaation työmäärää
 - Jatkossa osallistuvaa budjetointia voisi kohdentaa tarkemmin, esimerkiksi tiettyihin kohderyhmiin, alueisiin tai teemoihin, tällöin suhteellisen pieni määräraha voitaisiin saada tehokkaammin käyttöön
 - Kohderyhmät, alueet ja teemat voisivat vuosittain vaihdella, jolloin osallistuva budjetointi voisi olla täsmäkeino vahvistaa osallisuutta esimerkiksi vaikeasti tavoitettavien ryhmien aktivoinnissa.
- Aluejaon uudelleentarkasteleminen
 - Organisaation jäsenet ja asukkaat kokivat aluejaossa ongelmallisuuksia, aluejakoa on hyvä tarkentaa ja pohtia sen tarpeellisuutta
 - Suhteellisen pienen määrärahan sitominen alueille johtaa euromääräisesti pieniin ideoihin ja projekteihin.
- Ideoiden yhteiskehittäminen: monikanavaisuus ja mahdollisuus yhteiskehittämiseen koko osallistuvan budjetoinnin prosessin ajan
 - Helpottaa ideoiden läpikäyntiä organisaation näkökulmasta
 - Avaa osallistuvan budjetoinnin prosessia asukkaille ja antaa mahdollisuuden osallistua paremmin prosessiin
 - Sähköiselle yhteiskehittämiselle on kyselyn mukaan kysyntää
 - Teemoittain ja alueittain voisi olla omia yhteiskehittämistapahtumia → parempi kohdennus & tavoitettavuus asukkaiden suuntaan

- Yhteiskehittämävaiheen kehittämisessä on hyvä huomioida: organisaatio ja asukkaat ovat eri mieltä siitä, missä vaiheessa osallistuvan budjetoinnin prosessia yhteiskehittäminen olisi toivottavinta

31. Missä vaiheessa osallistuvan budjetoinnin prosessia olisit kaivannut ideoiden kehittämistä yhdessä asukkaiden kanssa?

Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

Number of respondents: 11, selected answers: 17

Organisaatio:

Lahden osallistuvan budjetoinnin organisaatiokysely 2020 (N=11), mahdollisuus valita useampi vaihtoehto

30. Missä vaiheessa osallistuvan budjetoinnin prosessia kaipaisit ideoiden kehittämistä yhdessä?

Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

Vastaajien määrä: 216, valittujen vastausten lukumäärä: 279

Asukkaat:

Lahden osallistuvan budjetoinnin asukaskysely 2020 (N=216), mahdollisuus valita useampi vaihtoehto

*"Summa summarum, tässä on tosi paljon hyvää ja kehitettävää.
Suinkaan valmis tämä paketti ei ole."*

Tampereen yliopisto

Lotta-Maria Sinervo, lotta-maria.sinervo@tuni.fi

Kaisa Kurkela

Meri Pulkkinen

LAB-ammattikorkeakoulu

Annukka Heinonen, annukka.heinonen@lab.fi

Seesam Tsokkinen

Lisää osallistuvasta budjetoinnista
meillä ja muualla:

www.empaci.eu & www.lab.fi/empaci

fb: @osbuempaci

Twitter: #EmPaci

